

Kirkerådet
Postboks 799 Sentrum
0106 OSLO

Dato: 04.06.2015

Vår ref: 14/6743 - 3 HFO (15/23099)

Deres ref:

Høring - Veivalg for fremtidig kirkeordning

Bispemøtet har mottatt høringsbrev fra Kirkerådet til saken om «Veivalg for fremtidig kirkeordning» og takker for en god og sakssvarende fremstilling av kompliserte spørsmålsstillinger. Saken er behandlet i Bispemøtets arbeidsutvalg den 18. mai og i Bispemøtet 19. – 20. mai 2015. Bispemøtet vil på denne bakgrunn gi følgende uttalelse:

Høringsdokumentet viser på en god måte at kirkeordningen er et saksfelt hvor mange hensyn skal ivaretas, hvor det vil være kompleks indre sammenheng mellom spørsmålene som stilles.

Det ligger i sakens natur at sammenhengene også kan tolkes ulikt alt etter hva slags perspektiv man inntar, og at måten spørsmålene formuleres på vil legge føringer for hvordan svarene avgis. Denne uttalelsen vil i vesentlig grad forholde seg til de problemstillinger og svaralternativer Kirkerådet presenterer. På noen punkter vil det gis noen presiseringer i forhold til de oppgitte spørsmålsstillingene.

Bispemøtet har uttalt seg om ordningsspørsmål tidligere. I den forbindelse vises det særlig til behandlingene i BM sak 41/11 og 3/14. Med tanke på helheten av spørsmålsstillinger som reises i dokumentet «Veivalg» kan det understrekes at en fremtidig kirkeordning må bygge på en fortsatt fordeling av oppgaver og myndighet mellom soknet (den kongregasjonale dimensjonen), de representative valgte organene (den synodale dimensjonen), og biskopens ledelse av prester og proster (den episkopale dimensjonen). Videre at prestenes og biskopenes rolle i forhold til de valgte rådene bygger videre på den såkalte samvirkemodellen eller «Embete – råd modellen» som ble utformet av Kirkemøtene fra 1984 og fremover. For den underliggende forståelsen av bispetjenestens rolle i forhold menigheter og medarbeidere vises det for øvrig til BM sak 41/11.

Innledningsvis vil Bispemøtet anføre behovet for en ordnet prestatjeneste i kirken, og at ledelsen av prestatjenesten fortsatt må utøves av biskopene. Tjenesten med Ord og sakrament har en særskilt stilling i vår kirkes ordning, og hensynet til evangelieforkynnelsen og sakramentsforvaltningen innebærer at denne tjenestens uavhengighet må sikres. Samtidig er det en viktig utfordring å knytte prestatjenesten sammen med den øvrige virksomheten i soknet, og det må legges til rette for god

samhandling. I forlengelsen av dette vil vi også henwise til et arbeid som nå pågår i Bispemøtet knyttet til forståelsen av det kirkelige tilsynet i lys av en ny kirkeordning.

Kirkens mange menigheter har store innbyrdes forskjeller hva angår kjennetegn som demografi, geografi og infrastruktur. Dette innebærer at det vil være krevende å finne organisatoriske løsninger som vil passe like godt alle steder. En viss fleksibilitet må det derfor tas høyde for. Det som er nødvendig i store kommuner som Oslo, Bergen og Trondheim, vil ikke være passende i mindre kommuner med lavere befolkningstetthet.

Nedenfor vil vi gi en kort kommentar til de spørsmål som er stilt i høringsdokumentet, og særlig relatere til de svaralternativer som er gitt og de vurderinger som Kirkerådet har latt medfølge:

1. Forholdet mellom lokalt, regionalt og nasjonalt

Høringsdokumentet oppgir som svaralternativ om man ønsker at henholdsvis det lokale eller det regionale nivået skal styrkes. Det er grunn til å understreke at alle som ytrer seg i debatten om kirkeordning synes å ha som mål at det lokale menighetslivet skal styrkes. Kirken er imidlertid avhengig av en oppgaveløsning på flere nivå for å legge best mulig til rette for menighetslivet lokalt. Intensjonen om å oppnå en forenklet og ressursbesparende organisering bør ikke ta utgangspunkt i en forhåndsdefinert oppfatning om antall nivå eller om hvilket av nivåene utenom soknet som bør styrkes, men hva som ut fra en helhetlig vurdering vil gi det beste resultatet for kirken. I refleksjonen om nivåene bør også inneholde en vurdering av hvordan kompetansen i de demokratiske valgte organene kan komme best mulig til sin rett, og hvordan rådene kan fungere best mulig i samvirke med den ordinerte tjenesten.

På denne bakgrunn bør utviklingen av oppgavefordelingen i kirken ta sitt utgangspunkt i flertallets forslag i alternativ A hvor nåværende oppgave- og myndighetsfordeling mellom nivåer og organer i hovedtrekk videreføres.

2. Økonomiske rammebetingelser

Den gjensidige kontakten mellom myndigheter både på nasjonalt og kommunalt nivå har vært vesentlig for den rolle Den norske kirke har som bred og landsdekkende folkekirke. Dette gjenspeiles også i dagens finansieringsform med tildelinger både fra stat og kommune.

En videreføring av dagens finansiering over kommunale og statlige budsjetter vil best sikre en bred folkekirke i fremtiden.

3. Dersom dagens finansieringsordning faller bort

Et viktig premiss ved dagens folkekirke er at dåpen har vært eneste kriterium for medlemskap. En ordning som kan oppleves som at det kommer økonomiske eller andre krav tilhørighet i tillegg, vil bryte med dette premisset.

Dersom dagens finansiering faller bort, anses en allmenn livsynsavgift å være best egnet for å ivareta Den norske kirkes karakter som folkekirke.

4. Mulighet for forenkling og rasjonell utnyttelse av ressurser

Oppgaver, ressurser og beslutningsmyndighet må fordeles slik at soknet i størst mulig grad får den kapasiteten som skal til for å ivareta det daglige livet i menigheten,

samtidig som øvrige ledelses- og støttefunksjoner må fordeles i strukturen ut fra en vurdering av hvilke oppgaver som løses mest rasjonelt på hvilke nivå. Beslutningsstrukturer bør og arbeidsgiveransvar bør samordnes slik at

Forenkling og bedret ressursbruk kan oppnås ved:

-å samordne støttefunksjoner som ikke forutsetter fortløpende lokal styring til de nivåene det måtte være mest hensiktsmessig.

-å unngå parallelle, potensielt rivaliserende strukturer i kirkeorganisasjonen gjennom en samordning av arbeidsgiveransvaret for de ulike tjenestegrupper.

5. Størrelse og inndeling for soknet

Kirken ytrer primært seg gjennom et gudstjenestelig og diakonalt liv lokalt, og soknet må grunnleggende ses organisatoriske rammen rundt den lokale menighetens liv. Samtidig tilsier bosettingsmønster, geografi og kirkelig ressursituasjon at flere gudstjenestesteder ofte må inngå i en og samme organisatoriske ramme (jf. de gamle «prestegjeldene»). Med utgangspunkt i de store variasjonene i landet bør utvikles løsninger som både representerer fasthet og fleksibilitet, og som verken knytter soknet eksklusivt til det enkelte gudstjenestested eller til overgripende strukturer som kommunen.

Kirkerådets vurdering om at soknet skal være grunnleggende enhet og at kirkeordningen på sikt bør fastsette visse kriterier for sokneinndelingen, støttes.

6. Bør ordningen med to organ for soknet videreføres?

Rapporten «Samstyring i ubalanse» tilsier at oppgavefordelingen mellom menighetsråd og fellesråd må presiseres, evt også gjennomtenkes på nytt.

Flertallets forslag støttes, med alternativ A om at ordningen med to organ for soknet videreføres med en revidert oppgavefordeling.

7. Fellesorgan for flere sokn

I flersoknskommuner vil det være behov et fellesorgan som ivaretar relasjonen til kommunen, uavhengig av kommunereform og endringer i kirkeorganisasjonen. Om overordnet arbeidsgiveransvar legges til bispedømmerådet (jf. pkt.16), kan det fortsatt være mulig å delegere arbeidsgiverfunksjoner til fellesrådsnivået, og det ville uansett være behov for et organisert samarbeid med kommunen om forvaltning av kommunale midler og ivaretagelse av oppgaver med kirkebygg, gravferdsforvaltning og menighetsbyggende arbeid, jf kirkeloven § 15. Om oppgavene på dette nivået endres kan ressursene tilpasses deretter. Det kan være aktuelt å avsette øremerkede midler i større grad.

Ordningen med fellesorgan for flere sokn på kommunenivå bør videreføres, eventuelt i revidert form.

8. Fordeling av oppgaver mellom menighetsråd og fellesråd

Som påpekt i punkt 6, bør en fremtidig kirkeordning styrke soknet rolle ved at ansvaret for det menighetsbyggende arbeidet entydig legges til soknet. Kirkeloven § 14 er i praksis uklar, ved at de ”mål og planer” som det der henvises til lett kan tolkes i retning

av planer knyttet til menighetsarbeidet. I lovforarbeidene fremgår det imidlertid at det her er tenkt på økonomisk-administrative planer. Denne uklarheten i lovteksten bør presiseres for å unngå kompetansestrid mellom menighetsråd og fellesråd.

Flertallsalternativet A fra Kirkerådet støttes om at virksomhetsansvaret for arbeidet i soknet fortsatt skal ligge til menighetsrådet.

9. Styrings- og ledelsesansvar for soknets virksomhet

For å oppnå en nærværende og samlende ledelse av menighetens virksomhet må den daglige ledelsen legges til en person som har sitt daglige virke i eller knyttet til soknet. En samlende ledelse i soknet innebærer at alle tjenestegrupper tilordnes samme daglige ledelse. Som *Veivalg* påpeker, oppstår en problemstilling knyttet til prestedtjenesten, fordi denne på den ene siden har et selvstendig ansvar for tjenesten med ord og sakrament som på en særlig måte relaterer til biskopens ledelsesansvar, samtidig som det er gode grunner til at presten er forpliktet på menighetsrådets vedtak når det gjelder det menighetsbyggende arbeidet. Denne dobbeltheten i prestens tjeneste er tidligere behandlet i Kirkemøtets utredning om «Embete og råd», og har i vår sammenheng fått sitt uttrykk i «samvirkemodellen». Den tilsier at presten sitter i rådet og forpliktes på de vedtakene som fattes der, samtidig som presten har en selvstendighet i forvaltningen av ord og sakrament.

På den bakgrunn støttes primært mindretallets forslag i 1B om at presten fortsatt står i en egen styrings- og ledelsesstruktur til biskopen med utgangspunkt i ansvaret med ord og sakrament.

Samtidig bør intensjonen i flertallsinnstillingen 1A fra Kirkerådet langt på vei ivaretas ved at presten i sitt menighetsbyggende arbeid vil være forpliktet på menighetsrådets vedtak og det samlede ledelsesansvaret i soknet. Se for øvrig pkt 16 om et samlet arbeidsgiveransvar.

10. Organisering av daglig ledelse i soknet

For å oppnå en mest mulig integrert ledelse i soknet som både inkluderer menighetsrådets og biskopens ledelsesfunksjon, er det gode grunner til å la soknepresten få rollen som daglig leder. Variasjoner i lokale forhold og den enkeltes prest ledelseskompetanse tale for mulighet for fleksibilitet i valg av daglig leder.

Ut fra dette anbefales en justert utgave av Kirkerådets flertallsforslag til 2A hvor presten kan, men ikke må, gis rolle som daglig leder i en fremtidig kirkeordning.

11. Biskopens rolle

Bispemøtet forutsetter at biskopens rolle og oppgaver knyttet til kirkens samlede virksomhet videreføres. For uten gjennom sin ledelse gjennom ord og sakrament, bør biskopene kunne bidra aktivt til utviklingen av kirkens virksomhet gjennom deltakelse i valgte organ med formell beslutningsmyndighet, og gjennom et særskilt arbeidsgiveransvar for prestene og gjennom et styrket tilsynsansvar for andre vigslete. Utviklingen i synet på de vigslete tjenestegruppene taler for større grad av samordning av de vigslete tjenester under biskopens tilsyn.

Flertallsalternativet A støttes slik at biskopens tilsynsfunksjon utvikles og tydeliggjøres både overfor prester og andre vigslede medarbeidere, og slik at biskopen leder

prestetjenesten og utøver arbeidsgiverfunksjoner overfor prestene og andre vigslede medarbeidere.

12. Biskopens virkemidler

I tillegg til virkemidlene i ord og sakrament, og i myndigheten til treffe beslutninger om ordinasjon og vigsling, kollas, tjenestebrev, forordne gudstjenester m.v., og arbeidsgiveransvaret for prestene som nevnt i pkt 11, bør biskopen medvirke i tilsettingsprosessen til andre vigslete, fortrinnsvis ved at tilsetting av disse skjer i et beslutningsorgan hvor biskopen har sete, og at biskopen i sterkere grad for ansvar for å bidra til de vigsletes faglige utvikling og fordypning i Guds ord.

For uten virkemidlene som er nevnt i pkt 11 bør biskopen medvirke i tilsettingsprosessen også for vigslete utenom prestene, fortrinnsvis ved at disse tilsettes i bispedømmerådene, og at biskopene får et ansvar for ivareta også de vigsletes kompetanseutvikling.

13. Utpeking av biskoper

For å ivareta biskopenes selvstendige rolle etter bortfallet av Kongens kirkestyre, bør biskopene tilsettes eller utpekes i et annet organ enn Kirkerådet som i dag. Fordelene ved at utpeking skjer ut fra helhetlig vurdering av aktuelle kandidater sett opp mot kirkens behov, taler for at tilsetting skjer i et tilsettingsorgan og ikke ved en ren valgordning.

Mindretallsforslaget alternativ B fra Kirkerådet om opprettelse av et egen tilsettingsorgan for biskoper, støttes.

Et mindretall på fire (Jørgensen, Kvarme, Reinertsen og Dahl) støtter alternativ A.

14. Bispedømmerådets rolle

11 bispedømmer vil kunne fungere mer dynamisk som mellomledd mellom Kirkemøtet/nasjonalt nivå og lokalmenighetene enn et stort antall prostier eller fellesrådsområder. En ordning hvor faglige støttefunksjoner legges til bispedømmerådet og arbeidsgiveransvaret legges til andre nivå, vil føre til en oppsplitting av kompetansmiljøene og utvikling av administrative støttefunksjoner på mange nivå i kirken.

Flertallsforslaget alternativ A støttes om at bispedømmerådet opprettholdes som demokratisk valgt organ.

15. Bispedømmerådets oppgaver

Et bispedømmenivå med arbeidsgiveransvar gir mulighet for en helhetlig personalfaglig og kirkefaglig ledelsesfunksjon som kan ses i sammenheng med ansvaret for strategisk utvikling av kirken i bispedømmet. Når slik myndighet legges til bispedømmerådet gis biskopen mulighet til å bidra til den strategiske utviklingen.

Bispedømmerådet bør ha hovedsakelig de samme oppgaver som i dag. I dette ligger bl.a. å ha enkelte arbeidsgiverfunksjoner overfor prester (tilsetting, avskjed, disiplinervedtak), ansvar for fordeling av stillingsressurser mellom soknene, ansvar for faglige og administrative støttefunksjoner og at alle bispedømmeråd utgjør Kirkemøtet.

16. Alle ansatte samme arbeidsgiver – hvilket organ

Det vises til høringsnotatet, s. 74, øverste avsnitt. ”Uansett hvordan ordninger for arbeidsgiveransvaret utformes, må man ta hensyn til de særlige forhold som knytter seg til vigslede medarbeidere. Ikke minst gjelder dette hvordan prestatjenesten skal organiseres og reguleres innenfor rammen av en ny kirkeordning. Dette omfatter både forhold av mer prinsipiell og mer praktisk betydning.”

Prestetjenesten er helt sentral for kirken. Biskopens ledelse av prestatjenesten, som også innebærer å utøve arbeidsgivers styringsrett overfor prestene, bør beholdes.

Under forutsetning av at biskopenes arbeidsgiveransvar for prestene videreføres, bør alle ansatte samles til samme organ. For å få forvaltningsenheter som gir muligheter til å samle ressurser og kompetanse i personalforvaltningen, er det vesentlig at dette ansvaret legges til bispedømmenivået. For å oppnå nærhet til lokalledet i den daglige oppfølgingen, må deler av biskopens og bispedømmerådets arbeidsgiveransvar delegeres til soknets organer eller mellomnivået med proster eller fellesråd/kirkeverger.

I tråd med flertallsforslaget alternativ A bør arbeidsgiveransvaret for alle vigslete/kirkelige stillinger samles på samme nivå, så fremt dette er bispedømmet. Dette forutsetter en delegasjon av arbeidsgiverfunksjoner til soknet, til prost og/eller fellesråd.

Dersom arbeidsgiveransvaret ikke samles til biskop og bispedømmeråd, bør dagens delte arbeidsgiveransvar videreføres med de modifikasjoner som er nødvendig for en større grad av samordning, i tråd med mindretallsforslaget C.

17. I hvilken grad bør arbeidsgiverfunksjoner deles?

I en kirkeordning som både skal ivareta den lokale (kongregasjonale) og de felleskirkelige (synodale og episkopale) dimensjonene, vil det være naturlig at myndigheten fordeles på ulike organer og nivå.

Arbeidsgiverfunksjoner bør fordeles mellom biskop, bispedømmeråd og sokn. Proster, kirkeverger, fellesråd kan også tillegges arbeidsgiverfunksjoner.

18. Lokale og regionale variasjoner i organiseringen av arbeidsgiveransvaret

Behovet for å ha organisatoriske løsninger tilpasset den store variasjonen i soknestørrelser, kommunestørrelser, befolkningsmønster, geografiske avstander, kirkelig inndeling og menighetens ressurser, viser seg allerede gjennom dagens organisering. En fremtidig organisering bør bygge på noen faste hovedprinsipper, men samtidig ha en fleksibilitet som gir best mulig ressursutnyttelse og vilkår for dynamisk utvikling av kirkens liv i ulike deler av landet.

Innenfor gitte rammer bør det åpnes for stor grad av lokale og regionale variasjoner i organiseringen av arbeidsgiveransvaret.

19. Særpreget til prestatjenesten og andre vigslete tjenester

Et fellestrekk for de ordinerte og vigslete tjenester er at de gir den enkelte medarbeider en relativ selvstendighet i utformingen av sin tjeneste samtidig som dette skjer innenfor rammen av ordinasjons- og vigslingsløftet. Ordinasjonen/vigslingen innebærer et gjensidig ansvar i forholdet mellom biskopen og den enkelte medarbeider som må få

organisatoriske uttrykk. Dette kan skje gjennom en samordning av arbeidsgiveransvaret hvor alle vigslete og ordinerte tilsettes i bispedømmerådet, og hvor biskopen i større grad kan ivareta ansvaret for tilrettelegging av kompetanseutvikling for alle de vigslete gruppene.

Tjenesteordningene og vigslingsliturgiene gir retning og et gjensidig ansvar for den som vigsler og den som blir vigslet. Biskopene bør ha ansvar for å tilrettelegger etter- og videreutdanning for alle ordinerte og vigslete tjenester. Særpreget til alle de vigslete og ordinerte tjenester kan best ivaretas ved at arbeidsgiveransvaret for alle legges på bispedømmenivå.

20. Kirkemøtets rolle

Kirkemøtet er kirkens øverste representative organ og fastsetter det øverste regelverket for Kirken. Kirkemøtet fordeler oppgaver og myndighet til andre sentralkirkelige organer. Et viktig premiss i en fremtidig kirkeordning vil være å sikre gode ordninger for maktbalanse og myndighetsforelding i kirken.

Det anbefales å følge Kirkerådets anbefaling om å videreføre den type sikringer som i dag ligger i Kirkemøtets forretningsorden § 2-4 og ta slike bestemmelser inn i selve kirkeordningen.

21. Sammensetning av Kirkemøtet

Et viktig premiss i dagens kirkedemokrati er at det er et samvirke mellom embete og råd. Dagens sammensetning av Kirkemøtet gjenspeiler denne situasjonen ved at Kirkemøtet er representert ved både den ordinerte tjeneste og det allmenne prestedømme. Kirkemøtet bør fortsatt bestå av alle bispedømmerådene.

Byfuglien, Reinertsen, Midttømme, Øygard, Fiske og Singsås anbefaler at sammensetningen videreføres som i dag.

Pettersen, Kvarme, Dahl, Sommerfeldt, Jørgensen og Nordhaug ønsker en forsiktig revisjon av antall leke representanter fra hvert bispedømme slik at dette i større grad gjenspeiler antall kirkemedlemmer i bispedømmet. Det samlede antallet representanter i Kirkemøtet bør imidlertid ikke økes.

22. Bispemøtets oppgaver og rolle

Det er bred enighet om at Bispemøtet også i en fremtidig kirkeordning bør være et sentralkirkelig organ med ansvar for å samordne biskopenes oppgaver, samt helhetskirkelige spørsmål. Siden biskopene har et særlig ansvar for lære og liturgisaker, bør det vurderes hvordan Bispemøtet kan gis en tydeligere rolle enn hva tilfelle er i dag overfor Kirkemøtet i saker som angår kirkens lære.

Mindretallsforslaget om at Bispemøtet gis ansvar for forberedelse, oppfølging og innstilling av lære- og liturgisaker overfor Kirkemøtet vil best ivareta biskopenes oppgave med å føre tilsyn med læren. En slik ordning vil samtidig kunne bidra til å sikre en god myndighetsfordeling mellom sentralkirkelige organ.

23. Ledelse av biskopene

Gitt den selvstendige rolle og det selvstendige grunnlag som bispetjenesten har i vår kirke, er det ikke formålstjenlig med en for detaljert og direkte styring av biskopen.

På denne bakgrunn støttes Kirkerådets anbefaling om å gi Bispemøtets preses en rolle som de øvrige biskopenes nærmeste overordnede med visse arbeidsgiverfunksjoner, slik som for eksempel oppfølging av sykemelding, tilståelse av studiepermisjon og ferie m.v..

24. Kirkerådets funksjon og sammensetning

I ny kirkeordning vil Kirkerådet få større fullmakter og flere oppgaver ettersom en rekke saker overføres fra staten til kirken. Et viktig anliggende vil være å legge til rette for et kirkeråd med nødvendig kompetanse og demokratisk forankring.

Her anbefales det å følge Kirkerådets anbefalinger om å beholde dagens antall medlemmer (anbefaling 1A), samt representasjon av unge og begge kjønn som nå (anbefaling 2). For å unngå at Kirkerådets sekretariat i fremtiden skal fremstå som et eget selvstendig organ uavhengig av det valgte organ, anbefales det å støtte Kirkerådets forslag om videreføre dagens ordning hvor både sekretariat og valgt organ heter Kirkerådet (anbefaling 3A).

25. Ordningen med lærenemnd

Lærenemnda ble opprettet i 1988 for å etablere en prosedyre for behandling av læresaker. I departementets høringsnotat foreslås det at det overlates til KM å avgjøre om Lærenemnda skal videreføres. Dersom lærenemnda avvikles vil det på bakgrunn av det ansvar biskopene allerede har for lære og liturgisaker i kirken være naturlig å legge nemdas oppgaver til Bispemøtet.

Det anbefales å støtte flertallsforslaget (A) om at oppgavene som i dag er lagt til lærenemnda for fremtiden ivaretas av Bispemøtet.

26. Samisk kirkeliv

Rollen til samisk kirkeråd er både begrunnet i behovet for et fagorgan for samisk kirkeliv og urfolksspørsmål, men gis også ut fra en minoritetspolitisk vurdering.

Kirkerådets anbefaling om at Samisk kirkeråd forblir et råd under Kirkemøtet støttes.

27. Ungdomsdemokrati

Det legges i høringsnotatet til grunn at ordningen med ungdomsdemokrati videreføres. En viktig vurdering fremover blir hvordan ordningen med organer for ungdomsdemokratiet kan hjemles innenfor det kirkelige regelverk.

Kirkerådets vurdering om at det kirkelige ungdomsdemokratiet regelfestes som del av kirkeordningen, støttes.

Protokolltilførsel

Borg biskop er uenig med uttalelsen på vesentlige punkter og stiller seg ikke bak den. Borg biskop henviser til uttalelsen fra Borg biskop og Borg bispedømmeråd.

Med vennlig hilsen

Christofer Solbakken
generalsekretær

Hege Flo Øfstaas
førstekonsulent

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.

Mottakere:
Kirkerådet

Postboks 799
Sentrum

0106

OSLO